

TEHTÄVÄPAKETTI ÄIDINKIELEN OPETTAJILLE

Sisällys

- Johdanto
- Perustietoja kirjasta ja näytelmästä
- Runotehtävä
- Henkilöhahmotehtävä
- Improvisaatioharjoituksia
- Kirjoitusharjoituksia
- Liitteet (katkelmia näytelmästä)

JOHDANTO

Tässä on muutamia harjoitusehdotuksia tehtäväksi Kansallisteatterin näytelmään *Lauantai* liittyen. Osa niistä on suunniteltu tehtäväksi ennen näytelmän katsomista, osa sen jälkeen ja osa on havainnointitehtäviä teatterikäynnille.

Näytelmä sopii erityisen hyvin Lukion viidennelle pakolliselle äidinkielen kurssille, jolla käydään läpi maailman kirjallisuutta, mutta myös esimerkiksi lukion neloskurssin vaikuttamisteemaan. Toinen erinomaisesti sovelias oppiaine, johon liittyen tämä voitaisiin käydä katsomassa, olisi yhteiskuntaoppi tai historia, sillä näytelmässä mietitään paljon Irakin sotaa, terrorismia ja konfliktia ylipäättään monelta eri kannalta. Yläkouluun näytelmä saattaa olla rankka, sillä siinä on alastomuutta ja ronskia kieltä.

Aluksi tässä on opettajalle mahdollisesti hyödyllisiä pohjatietoja sekä Ian McEwanin romaanista *Saturday* että Eva Buchwaldin dramatisoimasta ja Irene Ahon ohjaamasta näytelmästä *Lauantai*. Sen jälkeen on tehtävähdotuksia, joista opettaja voi valita opetukseensa parhaiten sopivat, ja lopuksi on liitteet, joissa on mm. käsiteltäviksi ehdotetut katkelmat näytelmästä.

PERUSTIETOJA

KOOSTE ROMAANISTA: *Saturday*
(Ian McEwan, 2005)

Tärkeimmät HENKILÖT

Henry Perowne, 48-vuotias aivokirurgi

Rosalind Perowne, edellisen vaimo, vähän nuorempi, lakimies

Theo Perowne, heidän poikansa, 18-vuotias muusikko, blueskitaristi

Daisy Perowne, heidän tyttärensä, n. 23-vuotias runoilija

John Grammaticus, Rosalindin isä, kuuluisa runoilija, nykyään eläkkeellä, alkoholisoitunut

Lily Perowne, Henryn äiti entinen kilpauimari, nykyään vanhainkodissa

Jay Strauss, anestesialääkäri, amerikkalainen, nuorempi kuin Henry

Baxter, rikollinen (n. 25-35v)

Nigel, rikollinen (N. 25-35v)

(Lisäksi kirjassa oli kolmas rikollinen, joka näytelmästä on kuitenkin jätetty pois. Myös muuta sairaalan henkilökuntaa ja potilaita on karsittu dramatisoinnissa.)

ROMAANIN JUONI

Huom. SISÄLTÄÄ JUONIPALJASTUKSIA

Lauantai alkaa lauantaiaamusta muutama tunti ennen auringonnousua, kun Henry herää ja menee ikkunan ääreen katselemaan heräävää kaupunkia. Hän näkee taivaalla jotain punaisena leiskuvaa, jota luulee ensin komeetaksi, mutta sen lähestyessä tajuaa sen olevan palava lentokone. Päivän edetessä lentokoneen tarina selviää vähitellen ja siitä tulee yksi romaanin läpäisevistä motiiveista.

Matkalla pelaamaan squashia työkaverinsa Jay Straussin kanssa Henry joutuu autokolariin. Toisen auton omistajaksi osoittautuu Baxter ja hänen kätyrinsä Nigel. Henryllä oli risteyksessä etuajo-oikeus ja hän on jo vaatimassa yhteystietoja vakuutusotaa varten, mutta tajuaa sen pian epäolennaiseksi huoleksi – ehkä jos henkensä saisi säilyttää ja onnistuisi välttämään pahoinpitelyn. Henry huomaa Baxteria tarkkaillessaan, että tällä on nykiviä pakkoliikkeitä ja katseen kohdistusongelmia, jotka neurokirurgin tietämyksellään päättelee oireiksi Huntingtonin taudista. Hän käyttää hyväkseen lääketieteellistä tietämystään ja saa sillä Baxterin harhautettua. Omasta mielestään hän väärinkäytti asemaansa, mutta sillä hetkellä se todella pelasti hänet pahoinpitelyltä.

Loppujen lopuksi Henry ehtii squash-otteluunsa ja he pelaavat kiivaasti, ja peli on ennen muuta henkistä taistelua.

Seuraava kohta, jossa tapahtuu jotain merkittävämpää kuin kaupassa käynti, soitto vaimolle tai ruoanvalmistus, on Henryn vierailu muistinsa lähes täysin menettäneen vanhan äitinsä luona. Hän tietää miten käsitellä sairasta ja saa tämän rauhoittumaan. Hän kuuntelee vanhuksen sekavia muisteloita eikä voi olla jälleen ihmettelemättä ihmismielen ihmeellisyyttä: kuinka niin pieni virhe solussa voi vähitellen rappeuttaa koko järjestelmän.

Äitinsä luota Henry Perowne jatkaa poikansa tärkeisiin bändiharjoituksiin kuuntelemaan heidän soittoaan, joka virittää hänet siniseen tunnelmaan. Vaikka bluesin soinnut vielä värittävät hänen mieltään on hän selvästi onnellinen saadessaan hetkeä myöhemmin kotiin palanneen tyttärensä, Daisyn, jälleen lähelleen. Heidän välilleen syttyy kuitenkin lyhyessä ajassa kiivas väittely sodasta: pitäisikö Irakiin hyökätä vai ei.

Hetkeä myöhemmin saapuu myös John Grammaticus, suuri runoilija, jolla on ollut lapsenlapsensa Daisyn kanssa aiemmin erimielisyyttä tytön yhdestä runosta. Jälleennäkeminen on aluksi pidättäytyvä ja molemmat yrittävät pyytää anteeksi omalla tavallaan, mutta siitä ei ole tulla mitään. Kotiin palannut Theo sen sijaan haluaa isoisänsä mutkattomalla tyylillään ja he alkavat jutella musiikista omalla tahollaan. Henry odottaa jo vaimonsa palaavan kotiin.

Rosalind palaa kotiin, muttei yksin. Baxter ja Nigel ovat hänen mukanaan ja ensimmäisellä lisäksi veitsi. Uhka leviää perhepiiriin ja Henry yrittää epätoivoisesti suunnitella, miten yllättää tunkeilija ja saada hänet nujerretuksi. Mitä tehdä, kun ei ole mitään mahdollisuutta neuvotella, eikä kommunikoida, ei mitään mahdollisuutta antaa muille pienintäkään merkkiä? Henry näkee kuitenkin myös, ettei Baxterkaan tiedä, mitä tehdä. Pian hänen silmänsä pysähtyvät kuitenkin nuoreen Daisyn ja hän vaatii tätä riisuutumaan. Kun vanha Grammaticus nousee vastustamaan, lyö Baxter häntä päin kasvoja. Kun Daisy on alasti, hämmentyy Baxter tytön selvästi kohonneesta vatsasta, Daisy on raskaana ja Henrykin saa tietää siitä vasta nyt.

Hämmentyneenä ja tietämättä, mitä tehdä seuraavaksi, Baxter huomaa pöydällä Daisyn vasta valmistuneen runokirjan ja pyytää tyttöä lukemaan heille runon. Runon

tunnelma saa kuolemansairaassa Baxterissa aikaan mielialan radikaalin vaihdoksen. Hänessä herää toivo ja hän pyytää Henryä näyttämään paperit, joissa kerrotaan uuden hänen sairautensa parantamiseksi kehitetyn hoitomenetelmän kokeilusta. Henry on valehdellut epätoivoissaan kyseisistä papereista ja on epätoivoinen. Hän miettii kuumeisesti ratkaisua tilanteeseen heidän kivutessaan rappusia hänen työhuoneeseensa. Onneksi tapahtuu jotain yllättävää: Baxterin kumppani Nigel ottaa hatkat ja jättää pomonsa oman onnensa nojaan. Theo rientää alakerrasta isänsä avuksi ja yhdessä he saavat lihaksikkaan Baxterin kukistettua ja tönäistyä rappuset alas.

Koska on viikonloppu ja flunssakausi käy niin, että vuorossa oleva Jay Strauss soittaa Henrylle sairaalasta, että voisiko tämä tulla leikkaamaan Baxterin. Jay ei luota nuoreen aivokirurgiin operaatioissa, jossa on veren annettava vuotaa hetken vuolaana. Moni kokematon menee paniikkiin kyseisessä tilanteessa. Henry suostuu tulemaan ja leikkaa Baxterin pelastaen tämän hengen ja samalla tuomiten hänet hänen parantumattoman sairautensa rapistutettavaksi.

Kaikki tapahtumat sijoittuvat vain yhteen vuorokauteen ja loppuvat siihen mistä alkoivatkin: Henryyn ikkunansa edessä aamuyöllä. Hän katselee uniseen sunnuntaihin vähitellen heräävää kaupunkia ennen kuin käy itse viimein nukkumaan.

NÄYTELMÄN JUONI / RAKENNE

I NÄYTÖS

1. Kohtaus (R-kohdat tapahtuvat Squashkentällä ja M-kohdat ovat muistoja)

Henry Perowne ja Jay Strauss squashkentällä. Pelin lomassa esitellään Henryn perheenjäsenet ikään kuin hänen muistikuvinaan realismia ja epätodellista yhdistelevissä keskusteluissa. Ensimmäisessä kohtauksessa on jotain unenomaista ja häiritsevää yhdistettynä äärimmäiseen fyysiseen, jossa kaikki ajatukset unohtuvat. Näin esitellään romaanin eräs kantava tema mind/body –vastakkainasettelu.

2. Kohtaus

Henry Perowne ensin yksin, sitten Baxter ja Nigel. Pellin kirskuntaa. Kadulla ennen squash matsia. Film noir tyyli.

II NÄYTÖS

1. Kohtaus

Perowne seisoo ja katsoo kirjaa, jonka hän on juuri saanut käteensä. Theo ja Daisy halaavat / tervehtivät toisiansa.

Tytär on palannut kotiin pitkästä ajasta, mutta ajautuu heti väittelemään isänsä kanssa sodasta. Grammaticus saapuu myös. Keskustelua taiteesta yms.

Toisen näytöksen toisen vaiheen aloittaa Rosalindin saapuminen. Baxter ja Nigel saapuvat hänen kanssaan, Baxterilla on veitsi.

2. Kohtaus

Paljon myöhemmin samana iltana. Perowne yksin, on juuri lopettamassa puhelun (hälyttivät Henryn sairaalaan tekemään leikkausta). Keskustelu Rosalindin kanssa. Perowne lähtee leikkaamaan Baxterin.

ROMAANIN JA NÄYTELMÄN VERTAILUA

Rakenne

Romaanissa päivän tapahtumat esitellään jokseenkin kronologisessa järjestyksessä, jossa tapahtumat etenevät peräjälkeen aamusta seuraavaan aamuyöhön, vaikka Henry unohtuikin jatkuvasti muistoihinsa, joissa pohtii läheisiään ja menneisyyttään. Romaanin dramatisoinnissa ensimmäisen ja toisen näytöksen kronologisesti eteneväksi selkärangaksi on otettu squash ottelu (päivän tapahtumien sijaan). Pelin aikana Henry unohtuu toistuvasti mietteisiinsä ja tulee esitelleeksi kaikki hänelle (ja näytelmässä) tärkeät henkilöt. Kirjan alkuosa esitellään näytelmässä ikään kuin Henryn muistikuvina, jotka palaavat hänen mieleensä pelin lomassa.

Kertoja

Romaanissa lähes kaikki nähdään ja koetaan Henry Perownen kautta eli hän on kirjan fokalisoija. Romaanissa on paljon vapaata epäsuoraa kerrontaa, jossa näkymätön yksikön kolmannen persoonan kertoja muuttuu välillä Henryn omaksi ääneksi. Näytelmässäkin voidaan puhua näkökulmahenkilöstä, jollainen Henry eittämättä on. Näytelmä kertoo pääasiassa hänen tarinaansa tai tarinaa hänen kauttaan.

Teemat

Koska *Saturday* romaanissa käytettiin paljon vapaata epäsuoraa kerrontaa, jossa välillä siirryttiin Henryn mielen sisään, polveili teksti usein assosiaatioiden varassa, esseistisesti. Pojan näkeminen aamupalapöydässä sai ihmettelemään, miten aivokirurgi saattoi saada jälkeläisekseen bluesmuusikon jne. Kirjan pääpaino on esiin nousevissa teemoissa ja juoni on kokoavana selkärankana, kun taas teatteri perustuu toiminnalle. Tässä näytelmässä on kuitenkin paljon dialogia, ja voisikin sanoa, että sekä näytelmässä että kirjassa lukijan pitää itse tehdä päätös monessa tärkeässä moraalisisessä kysymyksessä, esimerkiksi siitä, onko Henry röyhkeä vai nöyrä. Sekä kirjassa että näytelmässä tulkinnan tekee loppupelissä vastaanottaja.

TEEMOJA JA MOTIIVEJA

Konflikti (Mielenosoitus & sodan tematiikka ja monella muullakin eri tasolla)

Palava lentokone & sen vähitellen selviävä tarina

Urheilu & fyysinen rapistuminen (>< kauneus?)

Lääketeiede & kauneus, taide, aivot >< mieli, sairaus terveys, pianomusiikki leikkaussalissa

Musiikki, runous >< tiede, käytäntö

Perhe >< yhteisö, yksilö >< yhteiskunta

Punainen BMW & sen rikkinäinen taustapeili

Seksuaalisuus & kauneus, taide, itsekkyyt

RUNOTEHTÄVÄ

tehtäväksi ennen teatterikäyntiä

Jos näytelmä katsotaan ÄI5-kurssin kanssa, niin aiemmin kurssilla voidaan ottaa runoanalyysiharjoituksena näytelmässä tärkeässä roolissa oleva runo. Oppilaille ei tarvitse paljastaa, että se tulee olemaan näytelmässä, jolloin tuttuus voi tulla iloisena yllätyksenä (ja oppilaat voivat kokea olevansa sivistyneempiä kuin näytelmän päähenkilö). Runo on Matthew Arnoldin ”Dover Beach” (1867), jonka on suomentanut Michael Baran (2013).

Meri tyyni tänä yönä saa olla.

On nousuvesi, kuu kauniina lepää

Salmen yllä; ja valo Ranskan rannikolla

Kimmeltää ja on poissa; jyrkänne Englannin kirkkaana hohtaa.
Mahtavana kurkottaa se poukamaan seesteiseen.
Tule ikkunaan, suloista on yöilma!
Keskeltä rantaviihan tyrskyjen
Mis' meri kuun kalventaman maan kohtaa
Kuuntele! kuulla voit raastavan pauhun
Kun aallot kisailee pikkukiviä viskomalla.
Rannalle takaisin niiden matka johtaa.
Se alkaa ja lakkaa ja uudelleen alusta koittaa
Ja kadenssilla hitaalla ja värisevällä
Ikuisen surun sävelen soittaa.

Korviin Sofokleen se kantautui
Kauan sitten merellä Egean
Kun mielensä myllertäen rantautui
Vuoksi ja luode inhimillisen kurjuuden.
Nyt löydämme äänestä ajatuksen saman
Kuullessamme sen merillä pohjoisen kaukaisuuden.

Uskon meri
Oli sekin kerran korkeimmillaan, ja maailman rannoilla
Lepäsi se kuin kirkkaan kehän valahtanut laskos.
Mutta nyt kuulen
Miten pitkän väistyvän haikean pauhun kannoilla
Se vetäytyy yötuulen
Henkäykseen, maailman paljaiden kattopaanujen – luulen –
Suunnattomaan surumieliseen reunaan.

Oi, rakkaani, olkaamme uskollisia
Toisillemme! sillä maailma – siltä vaikuttaa –
Joka edessämme avautuu kuin unelmien maa
- niin moninainen, niin kaunis, niin uus' –
Sisällään ei iloa kannaa, ei rakkautta, ei valoa, voi!
Ei tuskaan lievitystä, ei varmuutta, ei rauhaa.
Sodan, karkoituksen hätääntyneet hälytyskellot vain pauhaa.
Tälle hämärtyvälle tasangolle ne meidät toi
Mis' ylle tietämättömien armeijain yö pimeyttään loi.

Runosta löytyy perustietoja käsiohjelmasta ja kattava englanninkielinen artikkeli wikipediasta. Siinä Arnoldia mainitaan mm. yhdeksi suurimmista viktoriaanisista runoilijoista ja lisäksi sivuilla on lista teoksista, joissa runoon viitataan.

KYSYMYKSIÄ

1. Mistä runo puhuu? Kenelle?
2. Mitkä ovat runon eri vaiheet? Millaisia paikkoja kuvataan?
3. Millaisia modernistisia ajatuksia löydät runosta?

Runoanalyysin tuloksia voidaan käyttää myöhemmin näytelmän tulkintaan:

- muuttuuko runosta aukeavat merkitykset, kun ne tuodaan *Lauantain* kontekstiin?
Miten?

Esim. mitä voisi merkitä ”tietämättömien armeija” 1867 kirjoitetussa runossa ja toisaalta syyskuun 11:n jälkeisessä Lontoossa tapahtuvassa näytelmässä?

HENKILÖHAHMOTEHTÄVÄ

Näytelmässä on 9 hahmoa. Kymmenenneksi voi ottaa lentokoneen, jolle luodaan omaa tarinaa teatteriteknisin keinoin. Lentokone-ryhmä voisikin tarkastella lähemmin ääni-, lavastus- ja videotekniikkaa. Nigelin hahmon voisi ehkä antaa heikommille oppilaille, sillä se on pieni rooli, ei sano paljoa, mutta näytellään hauskaasti.

1. Anna pareille/pienryhmille oma henkilöahmo **seurattavaksi**. Henry Perownea voi seurata vähän useampi.
3. Heijasta taululle perusfaktat ja perhesuhteet.
4. Opiskelijat saavat jokainen pienen pätkän dialogia näytelmäkäsikirjoituksesta, jota saavat pohtia ja sitten kirjoitetaan omasta hahmosta **henkilökortti** tai pieni **tarina**. Opiskelijat voivat kokeilla eläytyä hahmoonsa dialogin pohjalta. He voivat näytellä katkelman muulle luokalle ja sitten analysoida hahmot.
5. Hahmot **esitellään** mahdollisesti seuraavassa järjestyksessä (jossa dialogipätkät esiintyvät näytelmässä) (tosin voi myös aloittaa Henrystä ja sitten ottaa tärkeimmät hahmot ennen pienempiä rooleja):
 1. Strauss
 2. Rosalind / Lentokone
 3. Theo
 4. Henry
 5. Grammaticus
 6. Lily
 7. Baxter (ja Nigel, joka on lähinnä Baxterin vähän hidas sidekick)
 8. Daisy

Huom. s. 30 KAIKKI PERHEENJÄSENET, yhdessä lopuksi analysoitava kohtaus (opettaja voi itse harkita, käsitelläänkö katkelma ennen kuin näytelmä on käyty katsomassa vai vasta sen jälkeen).

Kohtauksessa Henry Perowne on juuri voittanut tiukan squashottelun, mutta Strauss vaatii viimeisen pallon uusimista. Kohtauksesta saattaa kadota yllättävyys, jos se käsitellään ennen näytelmän näkemistä, mutta toisaalta sen ehkä ymmärtää paremmin, jos sitä ollaan ensin työstetty. Vasta teatterikäynnin jälkeen analysointia tukee kuitenkin myös se, että sitten oppilailla olisi parempi käsitys omista hahmoistaan ja he ehkä huomaisivat Henrylle annetuista kehotuksista selkeämmin hahmolle tyypillisiä piirteitä. Tehtävään ei ylipäätään mene kuin ehkä viitisen minuuttia, jolloin se voisi toimia hyvänä kokoavana tehtävänä näytelmästä.

Itse näytelmässä:

Opiskelijat seuraavat näytelmää erityisesti oman hahmonsa kannalta.

1. Näyttelijän työ
2. Suhtautuminen muihin hahmoihin
3. Merkitys (tarinan kannalta, millaisten teemojen käsittelyyn erityisesti tämä hahmo liittyy, millaisista teemoista puhutaan silloin, kun tämä hahmo on lavalla)

4. Millä muilla keinoilla hahmoa luotiin näytelmässä? (puvustus, musiikki, lavastus, äänet... Millainen tunnelma syntyi / liittyi juuri tähän hahmoon?)

Tarvittaessa voi oppilaille antaa myös tarkemman listauksen kaikista havainnoitavista piirteistä:

MITEN HAHMO ilmestyy lavalle, on pukeutunut, puhuu, liikkuu, muut reagoivat häneen, MILLAISTA sanatonta viestintää hahmolla on,

MIKÄ on hahmon rooli näytelmässä ja

ONKO HAHMOON LIITETTY esineitä/symboleja ja mitä ne kertovat hahmosta?

- Näin yksityiskohtainen listaus saattaa kuitenkin vaikeuttaa näytelmän seuraamista ja siitä nauttimista.

IMPROVISAATIOHARJOITUKSIA

Eläydy hahmoon -improvisaatioita

Myös M10-kohtausta voi käyttää lähtökohtana. Joko oppilaille voi jakaa roolit (Theo, Daisy, Lily...) ja vaihtaa tilanteen esimerkiksi Henry epäonnistuneen leikkauksen jälkeen, palaneen pihvin jälkeen, riidan jälkeen, tms. – millaisia neuvoja eri hahmot silloin antaisivat? Tässä versiossa hahmoja on pitänyt käsitellä etukäteen, jotta niihin osaa eläytyä.

Kohtausta voi muokata myös niin, että vapaaehtoinen saa itse päättää tilanteen, jossa on omana itsenään ja kaverit antavat hänelle neuvoja (samaa neuvoa ei saa sanoa kahta kertaa).

Improvisaatiota repliikeistä

Katkelmia näytelmästä voidaan käyttää myös toisella tavalla: esimerkiksi Rosalind-keskustelun alusta voidaan tehdä improvisaatioharjoitus siten, että opiskelijat ovat vuorotellen Rosalind ja Henry ja vaihtavat kohtauksen tunnetilaa – miltä tuntui, kun todisti lentokoneen putoavan? Miksi?

Rosalind

Lentokone niinkö? Se oli varmaan hurja näky. Miltä tuntui?

Henry Perowne

Avuttomalta. Syylliseltä.

Rosalind

Miksi?

Tilanneimprovisaatioita

Opettaja voi miettiä etukäteen tai kirjoittaa lapuille tai antaa opiskelijoiden huudella eri tilanteita näytelmästä, esimerkiksi ”Henry ja Lily”. Näyttelijöiksi on valittu kolme opiskelijaa sattumanvaraisesti. He saavat nyt improvisoida tilanteen. Jos henkilöhahmoja on liian vähän he keksivät ratkaisun. Mitä tapahtuu? Improvisaatioiden ei tarvitse edetä näytelmän mukaan vaan luovuus sallitaan.

Haastatteluimprovisaatioita

Valitaan vapaaehtoinen esittämään jotain näytelmän hahmoa. Muut ovat haastattelihoita ja saavat kysellä tältä, mitä tahansa. Näyttelijä vastaa näytelmänhahmona parhaansa mukaan. Mielikuvitus sallittu.

#

KIRJOITUSHARJOITUKSIA

Lyhyt kirjoitelma

- Kirjoitetaan tunnilla
- Palautetaan opettajalle
- Siinä vastataan kysymyksiin 1-4 ja esitetään lyhyt kuvaus näytelmässä nähdystä hahmosta ja siitä, muuttuiko oma ennakkokajatus hahmosta näytelmää katsoessa.

Kokoava yhteinen keskustelu

- Luokassa voidaan käydä myös kokoava yhteinen keskustelu, jossa vähän kuin esitellään oma hahmo ja sen herättämät ajatukset ja kokemukset. Hahmojen pohjalta voidaan siirtyä eri teemojen käsittelyyn.
- Tarkempaan syyniin voidaan ottaa kohtaus, jossa jokainen perheenjäsen sanoo Henrylle tyyliinsä sopivan kommentin squashpelin aikana. Millaisia puolia kommentti tuo hänestä esiin?
- Muita pohdittavia asioita:
 - 1. Henry oli sodan puolesta, Daisy sitä vastaan.
 - 2. Daisy, Theo ja Grammaticus toivat taidekysymyksiä esiin hahmoissaan,
 - 3. Rosalind ja Lily taas erilaiset rakkauden muodot.
 - 4. Jay edusti työtä ja fyysistä kuntoa – vanhenemiskysymys.
 - 5. Baxterin hahmon kautta tarkasteltiin sairauden ja terveyden suhdetta monessa mielessä. Myös vähäosaisuus, omistaminen ja onnellisuus nousivat esiin.

Päiväkirjamerkintä

Valitse a) seuraamasi hahmo, b) joku muu hahmo tai c) kirjoita omasta lauantaistasi ja laadi lyhyt kuvaus lauantaista valitsemastasi näkökulmasta. Kirjoita se päiväkirjatyylisiin. Kuvaus voi perustua omaan kokemukseesi, näytelmään tai se voi olla kuvitteellinen.

Vaihtoehtoisesti: Voit dramatisoida kuvauksen omasta lauantaistasi. Dramatisointi näytellään luokassa.

Jos soveltaa näytelmän käsittelyyn yllä kuvaamaani hahmotyöskentelyä, voi myös esseen aiheet jakaa henkilöhahmojen mukaan. Esseeaiheita voi käyttää myös pohjana keskustelulle.

1. Mitä taide merkitsee sinulle nykymaailmassa, jossa tieteen merkitys korostuu korostumistaan? Otsikoi itse.
2. Kansallisteatterin näytelmä *Lauantai* esitti taidetta yhtenä ratkaisuna väkivallalle, sillä taiteella on kyky ylittää yksilöiden väliset rajat. Pohdi, onko näin, tarvitaanko taidetta. Voit viitata näytelmään ja käyttää siinä esitettyjä ajatuksia apunasi.
3. Erittele lentokonetta motiivina Kansallisteatterin näytelmässä *Lauantai*.
4. Onko sota koskaan oikeutettu? Voit ottaa kantaa Kansallisteatterissa esitetyn *Lauantaissa* ilmaistuihin näkemyksiin sodasta.
5. Pohdi vanhenemista Kansallisteatterin näytelmän *Lauantai* pohjalta. Otsikoi itse.
6. ”Jokainen virheeni on juuri minulle tyypillinen ja tunnistettava, kuten arpikudos.” Mikä tekee meistä juuri sen, mitä olemme? Mikä tekee meistä yksilöitä? Otsikoi itse.
7. Draamassa on eri tasoja, kuten juoni-, henkilö-, tarina- ja merkitystaso. Pohdi teatterin kerroksellisuutta Kansallisteatterin näytelmän *Lauantai* pohjalta.

8. ”- - mutta Baxter oli yhdestä asiasta oikeassa. Minulla on kaikki. Työ, rahaa, asemaa, talo ja ennen kaikkea rakkautta ja perhe.” Sanoo Henry Perowne Kansallisteatterin näytelmässä *Lauantai*. Mitä hyväosaisuus tarkoittaa nykypäivänä? Voit hyödyntää näytelmässä esiin tulleita teemoja ja ajatuksia.
9. **Hyvä, paha itsekkyyys**
10. Vertaile romaanin ja näytelmän ilmaisukeinoja. Voit käyttää vertailusi pohjana Kansallisteatterin näytelmää *Lauantai* ja Ian McEwanin romaania *Saturday*. Millaisia yhtäläisyyksiä ja millaisia eroja löydät niistä?
11. Erittele ja arvioi intertekstuaalisuutta Kansallisteatterin näytelmässä *Lauantai*.
12. Valitse yksi Kansallisteatterin näytelmässä *Lauantai* ensimmäisessä tai toisessa näytöksessä esitelty Henryn muisto tai ajatus. Kirjoita siitä pohdiskeleva kuvaus. Voit kirjoittaa sen esimerkiksi kaunokirjalliseen tyyliin.

Arviointimuistio opettajalle:

Kysymys 10: Romaanissa oli laajemmin aikaliikkuvuutta, teatterissa on paljon toimintaa. Varsinkin ilmaisun keinoissa nämä kaksi eroavat toisistaan.

Kysymys 11: Näytelmässä on suoria viittauksia Kafkan muodonmuutokseen, Master & Margaritaan, rumpalikääpiö saattaa viitata Günther Grassiin, Leviathan Hobbesin teoriaan valtiosta hyvänä/pahana hirviönä, Darwiniin, Shakespeareen ja Arnoldiin. Lisäksi jonkinlaisena intertekstuaalisuutena voidaan pitää myös Daisyn omaa kirjaa, johon viitataan muutaman kerran ja ehkä Theon blueskappaletta ”My citysquare.” Kolmannessa ja neljännessä näytöksessä lavan taustalla oleva maalaus viittaa impressionismiin. Poliittisia viittauksia mm. Britannian pääministeriin ja USA:n presidenttiin, nimiä tosin mainitsematta. Historiallinen konteksti on siis nimetty Irakin sotineen ja syyskuun 11:nneksineen.

LIITTEET:

KATKELMAT NÄYTELMÄSTÄ

1. STRAUSS

Strauss

Tuhansia toisilleen tuntemattomia ihmisiä kokee innostusta yhteisen asian puolesta ja valtaa kadut! Sehän on demokratiaa parhaimmillaan, vaikka ovatkin kaikki väärällä asialla.

Perowne

Ei välttämättä väärällä. Rauhan asialla sentään.

Strauss

Takuulla väärällä asialla. Irak on läpimätä valtio, runsaasti todistettuja yhteyksiä Al-Qaidaan, puhumattakaan joukkotuhoaseista. Yhtä hyvin sen maan voi hoidella nyt saman tien kun meidän pojat on Afganistanin jälkeen yhä valppaina ja iskukunnossa.

Perowne

Ai ”hoidella”?

Strauss

Vapauttaa ja demokratisoida.

Perowne

Miksi aina kun keskustelen amerikkalaisen kanssa Irakista huomaan kallistuvani pikemmin sodanvastustajien puolelle.

2. ROSALIND / LENTOKONE

Lentokoneen tulipalo palaa Perownen mieleen.

Rosalind

Lentokone niinkö? Se oli varmaan hurja näky. Miltä tuntui?

Perowne

Avuttomalta. Syylliseltä.

Rosalind

Miksi? Et tehnyt mitään.

Perowne

Juuri siksi. En tehnyt mitään, en soittanut minnekään, seisoin vain siinä.

Rosalind

Siihen mennessä kun olisit saanut yhteyden hätäkeskukseen ja asia olisi välitetty eteenpäin, kaikki olisi ollut jo ohi.

Perowne

Eikö ole sellaista lakipykälää, että jos huomaa vaaran eikä auta tai tee hätäilmoitusta niin syyllistyy kansalaisvelvollisuuden laiminlyöntiin?

Rosalind

Pelastuslaki edellyttää, että jokainen toimii ”oman kykynsä mukaan”. Mitään ei ollut tehtävissä. Lopputulos oli jo selvä.

Perowne

Seisoin siinä ikkunan vieressä aivan hiljaa ja hievahtamatta, kietoutuneena lämpimään aamutakkiini, seisoin oman makuuhuoneeni ylellisessä suojassa, ja katselin puoliunessa, kun ihmiset kuolivat. Se on rikokseni.

Rosalind

Avuttomuuteen ei voi syyllistyä, ei ainakaan lain edessä, eikä moraalisesti, muuten olisimme kaikki rikollisia joka kerta, kun avaamme television ja katsomme uutisia.

Perowne

Tiedän, silti tuntui pahalta. (*Rosalindilta lohdutuksen ele*). Mutta kiitos asiallistesta, juridisesta näkökannastasi. Kaipasin sitä silloinkin, kun se tapahtui. Ja läheisyyttäsi.

Rosalind

Olisit hertättänyt minut.

Perowne

Sinunhan piti olla töissä aikaisin. Ja vielä lauantaina... Tämä käytiin jo läpi.

Rosalind

Lontoo ahmii ihmisiä lauantaiyöhön. Oletko varma, ettei muuta ole?

3. THEO

Keittiö, aamulla Theon kanssa.

Theo

Miten sä olet hereillä tähän aikaan?

Perowne

Seisoin ikkunassa ja katselin ulos. Näin äsken lentokoneen, joka syttyi palamaan kun se oli laskeutumassa Heathrowiin.

Theo

Et kai?

Perowne

Kuinkahan kauan kestää ennen kuin juttu on uutisissa.

Theo

Miksi sinä siellä ikkunan luona seisoit?

Perowne

En saanut unta.

Theo

Aikamoinen sattuma.

Perowne

Niinpä.

Tauko

Theo

Voisi melkein lähteä spekuloidaan, että onko tällä jokin suurempi merkitys. Että juuri sinä olit hereillä, juuri sillä hetkellä.

Perowne

Onneksi et sanonut niin. Ei lähdetty yliluonnollisiin selitysmalleihin. Sitä paitsi kaupunki aiheuttaa unettomuutta ilmankin, kaupunki on itse asiassa unettomuuden tyssija. Sinäkin olet hereillä. Ei, puhuit konkreettisemmin:

Theo

Luuletko, että se liittyy terroristeihin?

Perowne

Onhan se mahdollista.

Theo

Tai jenkkien salaliitto.

4. HENRY PEROWNE

Perowne

Suo anteeksi, olen vasta harjoittelemassa vanhan höpsön roolia. Sinussa on jotain etäistä tai uutta. Minusta tuntuu, ettet ole kertonut meille kaikkea.

Daisy

Sinun täytyy vain tottua siihen, että olen aikuinen.

Perowne

Myönnän, että minulle olisi helpompaa jos runosi olisivat pidättyväisempiä. Kaikki tuo villi seksi, josta kirjoitat salaperäisillä vertauskuvilla märeistä pariisilaisista kaduista ja niiden tehokkaasta.. puhtaanapidosta.

Daisy (*nauraa*)

Kai sinä olet tietoinen, että taiteen ja todellisuuden välillä on ero?

Perowne

Minulla on ehkä taipumus tulkita asioita liian kirjaimellisesti.

Daisy

Mitä mieltä olit niistä kirjasuosituksista, jotka lähetin sinulle?

Perowne

Saat olla tuomarini kaikissa taiteellisissa kysymyksissä, mutta voi Daisy kiltti, ei, ei enää mitään taikajuttuja ja rumpalikääpiöitä. Ei aaveita, ei enkeleitä, ei perkeleitä eikä muodonmuutoksia. Jos mitä tahansa voi tapahtua, millään ei ole enää väliä. Minusta kaikki tuollainen on pelkkää kitshiä.

Daisy

Järjen orja! Kysymys on kirjallisuudesta, ei fysiikasta!

Perowne

No kerro se Flaubertille ja Tolstoylle. Hekin olivat listallasi eikä heillä kummallakaan ole ensimmäistäkään siivekästä ihmisolentoa!

Daisy

Tutkipa Rouva Bovarya vähän tarkemmin. Kirjailija varoitti maailmaa nimenomaan sinunlaisistasi ihmisistä – ihmisistä, joilta puuttuu mielikuvitusta.

Perowne

Mies, joka työkseen korjailee ihmisaivoja kunnioittaa väistämättä aineen maailmaa.

Daisy

Ihmiset eivät voi elää ilman tarinoita.

Perowne.

Tuo on pötyä. Minä olen elävä todistuskappale. Ja minä tiedän, että aivot, jotka ovat kuitenkin pelkkää ainetta, ovat nimenomaan tietoisuuden tyyssija. Todellisuuden eikä jonkin maagisen ymmärtäminen on elämän haaste.

5. GRAMMATICUS

Grammaticus (*Perownelle*)

Sinusta runon ymmärtäminen on vähän niin kuin kalan pyydystäminen paljain käsin.

Perowne

Ikääntyminen ja alkoholi eivät ole juurikaan sinua pehmittäneet.

Grammaticus

Mutta olet valmis sietämään minua, ensiksi koska olet naimisissa tyttäreni kanssa ja toiseksi, koska tiedät, että rakastan sinun lapsiasi suunnattomasti. Ja sitä paitsi olen korvaamaton hahmo heidän henkisen kasvun kannalta.

Perowne

OK, sen verran myönnän. Ostit Theolle akustisen kitaran siihen aikaan, kun minä en älynnyt ottaa hänen musiikkiharrastusta vakavasti, ja annoit Daisyille Kafkaa luettavaksi kun hän pääsi ylä-asteelle.

Grammaticus

'Muodonmuutos'. Mikä ihanteellinen kirja kolmetoistavuotiaalle tytölle! Daisy ahmaisi sen lennossa. Ja kaikki muutkin kirjallisuuden peruskivet. Oppi jopa ulkoa Shakespearea, Dantea, Raamattuakin. Hänen koulumenestyksensä oli loistava.

Perowne

Mutta myöhemmin Daisyn menestys olikin sinulle liikaa. Siis silloin kun hän oli Oxfordissa ja voitti Newdigate-palkinnon runolla, jonka sinä katsoit tehtäväksesi teillata sillä estottomalla tökeryydellä, jota humalaiset usein kuvittelevat välittömyydeksi.

Grammaticus

No se olikin aika harkitsematon tekele, eikä vastannut tasoa, jolla Newdigate-palkintoon yleensä ylletään. Minunhan pitäisi tietää, kun itsekin voitin sen jo 50-luvulla. Daisyn runo oli liian pitkä ja hän yritti liikaa. Rytmisesti veltto ja kömpelö, ja säkeenlyityksiä oli aivan liikaa. Kerta kaikkiaan heikko. Olen varma, että Daisy on samaa mieltä.

Daisy

Puhutaan mieluummin jostain muusta.

Grammaticus
Voihan vittu.

Perowne
John!

Daisy
Ei se mitään. Tuo kaikki tapahtui kolme vuotta sitten.

Perowne
Ettekä te ole sen jälkeen tavanneet.

Daisy
Hän kyllä pyysi anteeksi. Omalla tavallaan.

Perowne
Eli unohtamatta omaa suuruuttaan?

Daisy (*hymy*)
Ei kun oikeasti. Äiti lähetti hänelle vedoksen uudesta kirjastani ja hän kirjoitti minulle hyvin innostuneen kirjeen.

Grammaticus
Kokoelma on täynnä älyllistä voimaa ja ironista neroutta Daisy, nuoren naisen aistillisuudella terästettynä. Se osoittaa rohkeaa, paneutuvaa itsenäistä ajattelua. Ja runoissa oli ihastuttavaa synkkää huumoria. Tiedätkö, minä nauroin kuin hullu, kun luin 'Balladin aivoaineesta kengälläni'.

Daisy
Isä taas pitää siitä kaikkein vähiten.

Perowne
Olen suorittanut aika monta aivovaltimon pullistuman leikkausta, ja muistaakseni sen enempää harmaata kuin valkoista aivoainetta ei ole koskaan karannut lattialle.

Grammaticus
Sitä sanotaan taiteelliseksi vapaudeksi, Henry. Runoilijan täytyy ottaa vapauksia, riskejä, vastata ajan ja tilanteen haasteisiin.

6. LILY

Lily
Ennen aina yritit selittää minulle, että äitini kuoli vuonna 1970.

Perowne
(Olet kuin) kudelma, joka purkautuu vähän kerrallaan.

Lily

Sinun pitää silti tulla katsomaan minua. Minä odotan sinua.

Perowne

Tuo on neurologiselta kannalta mahdotonta.

Lily

Sinulle tulee huono omatunto, jos et ole käynyt pitkään aikaan.

Perowne

En jätä sinua, äiti. Täytyyhän elämässä olla muutakin kuin työ.

Lily

Minä pidin kiillottamisesta. Pölyjen pyyhkimisestä, imuroinnista. Ennen vanhaan nämä olivat ihan tavallisia arki-askareita. Nykyisin jos joku harrastaa sellaista, heti oletetaan, että kyseessä on pakkomielle-oireyhtymä. Jokaiselle esineelle oma laatikkonsa, hyllynsä tai naulansa. Keltaiset kumihanskat pyykkipojalla kiinni toisiinsa ja naulalle munamuotoisen munakellon viereen. Se oli kaunista.

Perowne

On varmasti sinun ansiota, että tunnen oloni niin kodikkaaksi leikkaussalissa. Sinäkin ihailisit kaiken täsmällisyyttä ja puhtautta – mustia vahattuja lattioita, siististi riviin aseteltuja kirurginteräksisiä instrumentteja, lyhyitä kynsiä. Minun olisi pitänyt viedä sinut työpaikalleni kun se oli vielä mahdollista. Se ei koskaan tullut mieleeni.

7. BAXTER (JA NIGEL)

Perowne

Tässä vaiheessa meidän on syytä vaihtaa vakuutus tietoja. (*miehet nauravat*) En aio seistä tässä koko päivä. Minulla on kiire squashpeliin.

Baxter

Kuulitsä Nige. Herralla on kiire squashpeliin. Sepä sattui, kun meidänkin pitää ehtiä matsiin. Mikä se matsi olikaan Nige,

Nigel

Ai mikä matsi...

Baxter

Niin, niin se krokettimatsi. Nige tykkää hirveästi krocketista. Se on oikein sen intohimo. Kun Nige heilauttaa krocketmailaa oikein tosissaan, niin silloin kannattaa peittää pallit.

Perowne

Jos me emme pääse yksimielisyyteen siitä mitä tapahtui, niin sitten pitää soittaa poliisille.

Baxter (*ottaa Nigelin kädestä sivupeilin*)

Sulla kävi sikäli hyvä tuuri, että mulla on yks kaveri, joka tekee peltihommia halvalla. Hyvää jälkeä silti. Sovitaan, että seitsemän ja puol sataa niin homma on sillä selvä.

Nigel

Tuolla on kulmassa pankkiautomaatti. Mennään käymään siellä yhdessä.

Miehet liikkuvat määrätietoisesti mutta hiukan kömpelösti Perownen ympärillä. Perowne ei ota heitä vakavasti.

Perowne

OK, nyt saa tämä huonosti harjoiteltu lasten balettiesitys riittää.

(BAXTER MAHDOLLISESTI MYÖS):

Miehet tarttuvat Perowneen ja paiskaavat hänet seinää vasten (syvennykseen upotettua suljettua pariovea – Spearmint Rhinon varauloskäyntiä. Nigel ehkä etsii rahoja Perownen taskuista)

Baxter

Anna olla. Ei me sen rahoja haluta.

Nigel

No ei. Tää on kunnia-asiaa.

Nigel valmistautuu lyömään lisää.

Perowne (*Baxterille*)

Kromosomissa numero neljä. Isälläsi oli se. Nyt se on myös sinulla.

Tauko

Baxter

Sä tunsit mun faijan?

Perowne

Olen lääkäri.

Baxter

Vitut olet. Noissa kledjuissa.

Perowne

Käsien tärinä, lihasten nykiminen, katseen kohdistushäiriö.

Haluatko, että kerron mikä ongelmasi ilmeisesti on?

Baxter (*tulistuen*)

Mikä vitun ongelma? Nyt pidät sen turpasi kiinni!

8. DAISY

Perowne

Kuolemaa on joka puolella. Kysy vaikka Saddamin hirmuvallan käytyreiltä. Minkä ihmeen takia niiden kahden miljoonan idealistin joukossa, jotka marssivat tänään, en nähnyt ainuttakaan nyrkkiä tai kuullut ainuttakaan huutoa Saddamia vastaan?

Daisy

Hän on halveksittava otus. Se on ilmiselvä asia.

Perowne

Ei. Se on unohdettu tosiasia. Terrori on Saddamin toiminnan keskeinen koossapitävä voima. Sinusta tulee kirjailija. Eivätkö sikäläiset sensuuriolot vaivaa sinua yhtään? Entäs kirjailijakollegoitasi, jotka viruvat arabimaiden vankiloissa? Vai ovatko vapaus ja kidutuksen puute jonkinlaista länsimaista hapatusta, jota ei sovi tuputtaa muille kansoille?

Daisy

jestas sentään, älä taas ala lipsua aiheesta. Ei kukaan halua pitää arabikirjailijoita vankilassa, mutta Irakiin hyökkääminen ei myöskään heitä sieltä vapauta.

Perowne

Ties vaikka vapauttaisikin. Ehkä se muuttaa yhden maan suuntaa. Pannaan siemen itämään ja katsotaan kasvaako ja leviääkö muualle.

Daisy

Ei risteilyohjuksilla istuteta siemeniä. Viha kasvaa, uskonnolliset ääriliikkeet leviävät, ja lisää kirjailijoita pannaan vankilaan.

(Theo on laittanut levyn soimaan. Chuck Berry, entinen pianisti Johnnie Johnson, laulaa Tanqueray. Se saa Daisyn ja Perownen lopettamaan kinastelunsa.)

Perowne

Minä lyön viisikymppiä vetoa, että kolme kuukautta hyökkäyksen jälkeen Irakissa on vapaa lehdistö eikä Internetin käyttöä enää valvota. Iranin uudistusmieliset saavat rohkaisua ja Syyrian ja Saudi-Arabian hallitsijat alkavat vapista.

Daisy

Hyvä on. Minä vastaan viidellä kympillä, että siitä seuraa pelkkä kaaos ja sinäkin vielä toivot, ettei siihen olisi ryhdytty.

Tauko

Daisy *(lämpimästi, tarttuen isää käsestä)*

Tuoksusta päätellen vanha sodanlietsoja on laittanut kalapataa. Voinko minä tehdä jotain?

KAIKKI PERHEENJÄSENET *(yhdessä analysoitavaksi)*

M10

Strauss ja Perowne tuijottavat toisiaan. Theo, Daisy, Rosalind ja Grammaticus lähestyvät katsomaan.

Theo

Voisit antaa olla. Voisit kohauttaa harteita ja kävellä ulos.

Daisy

Ei, minä ymmärrän. Voitto on merkityksetön, jos se jää kiistanalaiseksi.

Grammaticus

Sinuna astelisin kentän yli ja vetäisisin ristilyönnin suoraan päin tuota omahyväistä naamaa.

Lily

Syke pompahtaa pelkästä ajatuksesta.

Rosalind

Kuvitella voi mitä vaan, mutta pelin aikana tällaista yhteenottoa ei ole koskaan ennen tapahtunut. Onko tässä kenties kysymys jostain ihan muusta?

R11

Perowne

Ah haista paska, Strauss.